

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קכג רבינו גרשם

(א) ס"א רבא : (ב) נ"א
איש יודע צ"ר :
(ג) תגלה : יג' פ"ט :
(ד) מהגאון ר' חייק' ג"א
להתקדש : (ה) [בספר]
ד"ר סקל' ונב"ר ס'
ויסג' :

שנים וחלקי עם אחרים
מן ואחר רבי ורבי דא
זה חלק בן ה' אחר
פי שנים באחד או כל
לדור ו' ו' דחלק עם
אחר תינתן פי שנים
בכל הנכסים השתא
איכא לסימך דבידוע
פי שנים באחד ואיכא
לסימך דנוסף פי שנים
בכל הנכסים ששום הוי
אצטרך לסימך והיה
ביום הנדון את בני
השני לסימך בקרא
לדור לא יוכל לבקר את
בן האב וכו' וכו' כי את
הבכור יציר וכו' למהלי
דכבודו וכו' הנדון
את בני וכו' . אלא
המורה ריבית נחלה
אצל האבן כלומר
דדור הנחלה תהא אצל
האבן ואי דר' שקל
בכור פי שנים בכל
הנכסים נמצא רוב
הנחלה אצל בכור
השתא ואיכא לסימך
הכי ואיכא לסימך הכי
אין עלך לזון כלשון
האחרון אלא כלשון
הראשון פי שנים באחד
בעין : ולא להתייחס
לכבוד . דאי דליכא
בכור ששם דהא לא
אפשר אלא כד' לזון
לו פי שנים : ולענין
כבוד הבכור ליוסף
נאמר בכורה ליוסף .
דכבוד ניתנה בכורה
ליוסף : ונאמר בכורה
לדוד . ולא ששם
הבכורה : מה בכורה
ליוסף פי שנים
באחד . דאין ישראל
ליזב חלקים בתחלה
וכתיב אפרים ונפתלי
כראובן ושמעון יהו' לי
היינו חלק בכורה אלא
פי שנים באחד נקט
יוסף ולא בכל הנכסים
מא' ואומר דקאמר לעיל
ואמר ובני ראובן בכור
ישראל וכו' בכור דרשוי
ששיר מותות ביום
הנדון דנוסף פי שנים
באחד וכו' תימא ששום
הכי אצטרך דאי דאי
וזה כתב ביום הנדון
את בני לדרשא
אחרתא הוא דאמא
כד' יוחנן בן ברוקא
דאמר לקמן מאי ששם
ד' יוחנן בן ברוקא
דאמר קרא והיה ביום
הנדון את בני תורה
נתת רשות לאב להנחיל
לכל פי שששם
הכי אצטרך לסימך
ובני ראובן בכור ישראל
נאמר בכורה ליוסף וכו'
וכי תימא בכורה
בכורות לא לפינן
דבכורה לזר וכו' וכו'
לזר . ה"ש והבכורה
ליוסף דילפי' בכורה
בכורות וכי תימא
יוסף כו' . ה"ש
אמר ליה רב פפא לאביי
מכא' מצית לסימך דפי
שנים באחד ריבית ליה
אימא דיקלא בעלמא
ידיב ליה מאי מאתא
ולא פי שנים . אמר ליה
עלך נאמר קרא כראובן
ושמעון יהו' לי חלק
ב' חלקים כראובן
ושמעון : אמר אהנה
לבעל הבית מנכס .
וכי נסי עשה יעקב
ליוסף לפי שיוסף נדל
את יעקב אביו ובניו
בארץ מצרים כרתי
ויכלל יוסף את אחיו
ו' ולבסוף כשחשש
יעקב שחלק יריחו
וביזא את בניו והנה
ליוסף שנתן לו חלק
הבכורה : אמר ליה ר'
חלבו ל' ששאל בר
נחמני ר' יוחנן רבך
לא אמר בן : אריות .

תיומה היה עם נעמן .
ובעלמא' אמרין תיומה
היה עם כל העמים :
היה

חלק עם אחד וחלק עם חמשה מה חלק
עם אחד פי שנים באחד אף חלק עם חמשה
פי שנים באחד או כלך לחדך זו חלק עם
אחד וחלק עם ה' מה חלק עם אחד פי שנים

וזה ביום הנדון את בניו וכו' . כוליה קרא יתירא הוא הוא כתיב נחריה כי את הבכור בן השעלה יכר לתת לו פי שנים וכו' : ריבית
נחלה . שלא יעול פי שנים בכל הנכסים הכא דאיכא שנים ו' אחים מלכדו : ואומר . לקמן מפרש מאי ואומר הכי קראי בדברי הימים
כתיבי : ולא להתייחס על הבכורה . לא שיקרא בכור נחלה לו בכורה דלעולם ראונו קרי בכור ישראל אלא ליעול שני חלקים בכור כדכתיב
אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהו' לי (נחליה מח) : בכורה לדודות לו משפט הבכורה (דגריס כא) : מה בכורה האמורה ליוסף פי שנים
באחד . דלקמן : ששם אחד על אחיך תורה אור

הגהות הב"ח
(א) רש"ב ד"ה וכו' לא
וכו' שגירסא יוחנן מנחם
(ב) ד"ה אריות וכו'
ולוה ומלכות דלי :

בכל הנכסים אף חלק עם ה' פי שנים בכל הנכסים ת"ל והיה ביום הנדון
את בניו התורה ריבית נחלה אצל אחיו הא אין עלך כלשון האחרון
אלא כלשון הראשון ואומר וכו' ראונו בכור ישראל כי הוא הבכור וכלל
יצאנו אביו נתנה בכורתו לבני יוסף בן ישראל ולא להתייחס לבכורה ואומר
כי יהיה גבר באחיו ולענין מנעו והבכורה ליוסף נאמרה בכורה ליוסף
ונאמרה בכורה לדודות מה בכורה האמורה ליוסף פי שנים באחד אף בכורה
האמורה לדודות פי שנים באחד ואומר ואני נתתי לך ששם אחד על אחיך
אשר לקדתי מיד האומר בתרבי ובקשתי וכו' בררבו ובקשתי לקח והלא
כבר נאמר כי לא בקשתי אבטח ודרכי לא חושעני אלא דרכי זו תפלה
קשתי זו בקשה מאי ואומר וכו' תימא הא לכד' יוחנן בן ברוקא הוא דאמא
ת"ש ובני ראובן בכור ישראל וכו' תימא בכורה מבכורתו לא גמרינן ת"ש
והבכורה ליוסף וכו' תימא יוסף טפיה ממאי דפי שנים באחד הוה תא שמע
ואני נתתי לך ששם אחד על אחיך א"ל רב פפא לאביי אימא דיקלא בעלמא
א"ל עלך אמר קרא אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהו' לי : בעא מיניה
ר' חלבו מרבי שמואל בר נחמני מה ראה יעקב ששאל בכורה מראובן ונתנה
ליוסף מה ראה וכלל אביו כתיב אלא מה ראה שנתנה ליוסף אמשול
לך משל למה הדבר דומה לבעל הבית שגרל יתום בתוך ביתו לימים העשיר
אורו יתום ואמר אהניו לבעל הבית מנכס א"ל ואי לאו דחשא ראובן לא
מהני ליה ליוסף ולא מדעם אלא ר' יוחנן רבך לא כך אמר ראובן היתה
בכורה לצאת מרחל דכתיב אלה תולדות יעקב יוסף אלא שקדמחה לאה
ברחמים ובתוך צניעות שהיתה בה ברחל ההורה הקב"ה לה מאי קדמחה
לאה ברחמים דכתיב ועיני לאה רבות מאי רבות אילימא רבות ממש אפשר
בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתיב דכתיב מן הבהמה הטמאה ומן
הבהמה אשר איננה טהורה בגנות צדיקים דבר הכתיב אלא א"ר אלעזר
שמתנוחיה אריות א"ר אמר לעולם רבות ממש ולא גנאי הוא לה אלא
שבח הוא לה שהיתה שומעת על פרישת דרכים בני אדם שהיו אומרים שני
בנים יש לה לרבקה שתי בנות יש לו ללבן גדולה לגדול וקטנה לקטן והיתה
ישבת על פרישת דרכים ומשאלת גדול מה מעשיו (א) איש רע הוא מלסמך
בכורות קטן מה מעשיו איש חם וישב איהלים והיתה בוכה עד שגששו ריסי
עניניה והיינו דכתיב וירא ה' כי שנואה לאה מאי שנואה אילימא שנואה
ממש אפשר בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתיב בגנות צדיקים דבר
הכתיב אלא ראה הקב"ה ששנואין מעשה עשו בפניה ופתח את רחמה
נאמא צניעות היתה בה ברחל דכתיב ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא
וכי בן רבקה הוא והלא בן אחות אביה הוא אלא אמר לה מנסבת
לי אמרה ליה אין מיהו אבא רמאה הוא ולא יכלת ליה אמר לה מאי
רמאותיה אמרה ליה אית לי אחתא דקשישא מינאי ולא מעסבא ה"ל מקמה
אמר לה אדיו אני ברמאות [א"ל] וכו' שרי לזר לצדיק לסגוי ברמאותא
באין ע"ס חבר תחבר ועם עקש תתפל מסר לה סימנן כי קא מעיילי לה
ללא סברה השתא מיכספא אחראי מסרתינהו ניהלה והיינו דכתיב
סימנים שמסר לה יעקב לרחל ומסרתה ללאה לא הוה ידע לה עד ההיא
שעתא בעא מיניה אבא דליפא קריא מר היי אבא בכללן אתה
מיצא שבעים בפרטן אתה מיצא שבעים חסר אחד אמר ליה תאמרה היתה
עם דינה דכתיב ואת דינה בתו אלא מעתה תאמרה היתה עם בנימין דכתיב

שני חלקים כעד שני אחיך דלקמן :
זו תפלה . שהתפלל יעקב על בניו
ושוכה לקטת הבכורה מנעו בתפלה
ת"ש ובני ראובן בכור ישראל . וכתיב
בהאי קרא נחלה בכורה ולפינן
בגין חב בכורה מבכורתו דהיינו
דכתיב תורה מדברי קבלה לא לפינן
גלוי מילתא בעלמא הוא דלא הייט
יודעין מה חלק בכורה ושמעו מההם
דפי שנים באחד כדאמר' נח בעלמא
(מ"ה דף ה) דבר זה מותרת משה
רבינו לא למדט עד שבה יחזקאל
ופירש וכל בן נכר וכו' לא יבא אל
מקדשי וכו' ואמרין עד דאמא
יחזקאל מאן אמרה אלא גמרא הוא
גמרי ליה וזהו יחזקאל ואמרה
אקרא והוא הדין לבכורה : אמא
דיקלא קרקע מושט האסף לו יעקב
ליוסף בשביל בכורה וה"ה דהוה
מני למיפרך פי שנים בכל הנכסים
אלא משום דהא קא חזין דלא
הוא לאו נחלה כלי האו דהא
קטווח בני יוסף : כראובן ושמעון .
כענד שני שבעים וכדאמרן לשבעים
השתפל דהיינו פי שנים באחד והאי
דלא קאמר בכרייתא ואומר כראובן
ושמעון יהו' לי היט משום דמילתא
דפשיטא ליה לחנא יוחנן מודא דהאי
ששם אחד על אחיך אהא קרא קא
דכתיב לעיל מיניה כראובן ושמעון
יהו' לי ופירושא דהא קרא הוא
הלך לא חס להזכיר דול קרי כי רב
הוא : לבעל הבית . יוסף : יתום .
יעקב דכתיב וכלל את אביו וכו'
(נחליה מח) : לסוף העשיר . יעקב
שבה לזר בכורה ראונו על ידי
שחלל יעווי אביו והיה יכול ליתנה
לכל מי שירצה : ואי לא דחשא ראונו
לא היה מהני ליה ליוסף . בתמיה
כלומר מה נחן יעקב ליוסף שהרי
מחלק שאר אחין האסף לו חבל
משל לא נחן לו כלום ומשלו היה
לו להשתט ולא משל אחרים אלא
ודאי משלו נחן לו הן ממוט קן
גריסא שגירסא (א) משלן כנון גריסא
שגירסא לאפרים ומנשה וידנו לרוב
וגו' שאין עין רעה שולמת כהן וכנון
מאל חבך ויעקב וכו' תיין לראש
יוסף וכו' סלק מה שנתן בכורה
לראובן ליוסף ששם אחד יס בדבר :
אלא ר' יוחנן רבך לא כך אמר .
כדאמר' בכל דוכתא ח"ר ששאל בר
נחמני ח"ר יוחנן : ללאת מרחל שחלד
רחל את יוסף קודם שתלד לאה את
ראובן דליהי יוסף ראשית חוט

[ז"ל גי' יעקב כגלה]

דיעקב : שקדמחה לאה ברחמים . בתפלה לקמיה מפרש : לניעות דרחל . לקמיה מפרש : רבות ממש . עיניה טטפות דמעה : אפשר . לומר
ק : והלא בגנות בהמה טמאה לא רצה הכתיב לדבר אלא עקש שמונה חזיות דכתיב אשר איננה טהורה דאיכא י"ג חזיות והוה מני למיכתב
העתאה דליכא אלא ה' חזיות : בגטתן של צדיקים דבר הכתיב . בתמיה : אלא אמר רבי אלעזר ט' . אליבא דר' אלעזר לא חשכו חזיותא
לאה ברחמים אלא אליבא דרב : אריות . גדולות כהונה וליה (ג) דלוי ילא ממנה שממט כהנים ולויס ומלכות מיהודה : ויפתח את נחמה . היינו
שוכחה לבכורה : מסר לה . יעקב סימנן לרחל שהאמר לו כלילה בשכבה : בעא מיניה אבא דליפא קריא מר ח"ר ח"ר ט' . משום דחירי לעיל
בבעיא דקראי דיעקב ובניו נקט נמי להך בעיא הכא : בכללן . של ישראל כשכחו למזכיר אתה מולא כתיב כל הנפש (הנחלה ליעקב) מלרמיה
שבעים ובפרטן כשהוא מונה אחין אחד אחד למעלה בפרשא אי אתה מולא אלא ששים וחשע טס יוסף ושני בניו וכדכתיב כהדיא כל נפש
ששים ושש ומכני לאה חסר דכתיב בכלל דידה שלשים וכו' ובפרטס אי אתה מולא אלא ל"ב : תיומה . שטלדו ללאה שתי בנות בכרם אחר :
ולא

בכורה השלם רכתיב כרית כרונה שולס . והכי נסי ליה . ואריות בטלכות כרית דוד לו ואחריו עד שולס : רישו עיניה טטפות . עשירה בכללן . של ישראל כשכחו במצרים כתיב כל הנפש ליהי יעקב
ובפרט . ששששם כל אחד בפני אתה סמא שבעים חסר אחד : אמר ליה שבעים שולסן הן ותאמרה היתה עם דינה דכתיב ואת דינה בתו . לרבות תאמרה : אלא סתת . תאמרה היתה עם בנימין דכתיב
(א) ז"ל חלק עם אחד מן כללן כ"ז דלא כח חלק בין ח' אחין וכו' .